

**Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s.,
České Budějovice**

Bakalářská práce

Trestná činnost mladistvých a její příčiny

Autor práce: Lucie Havlíčková

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Evropských studií a veřejné správy

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D.,
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Úvod	6
1 Vymezení základních pojmů	7
2 Fenomenologie kriminality mládeže	9
3 Historický vývoj	12
4 Řízení ve věcech mladistvých § 290	13
5 Trestná činnost mládeže	15
5.1 Charakteristika mladistvých pachatelů	17
5.2 Charakteristika trestné činnosti dětí a mládeže.....	18
6 Drogová trestná činnost	19
6.1 Drogová scéna.....	19
6.2 Typová kriminalistická charakteristika drogové činnosti	20
6.3 Trestná činnost pod vlivem návykových látek.....	20
6.4 Prevence drogové kriminality	21
7 Majetková trestná činnost	24
7.1 Prevence majetkové kriminality	26
8 Násilná trestná činnost	27
8.1 Etiologie násilné kriminality.....	29
8.2 Prevence násilné kriminality.....	30
9 Rasově motivovaná trestná činnost	32
9.1 Právní kvalifikace rasově motivované trestné činnosti a potlačování práv a svobod občanů.	33
10 218/2003 Sb. - zákon o soudnictví ve věcech mládeže	34
10.1 Účel zákona a jeho vztah k jiným zákonům	34
10.2 Výkon soudnictví ve věcech mládeže.....	35
10.3 Trestní odpovědnost mladistvých	35

3.10.1	Provinění	35
10.4	Opatření ukládaná mladistvým	36
10.5	Druhy opatření	36
5.10.1	Výchovná opatření	36
5.10.2	Ochranná opatření	37
5.10.3	Trestní opatření	37
11	Příčiny kriminality mládeže.....	38
11.1	Dědičnost	38
11.2	Konstituce	39
11.3	Rodina	39
11.4	Škola	41
11.5	Volný čas	41
11.6	Masmedia.....	41
11.7	Drogy	42
11.8	Alkohol	42
12	Primární, sekundární, terciární prevence	43
12.1	Primární prevence	43
12.2	Sekundární prevence	43
12.3	Terciární prevence	43
13	Navržení preventivních opatření.....	44
14	Závěr	46
	Seznam literatury	47
	Přílohy	49
	Základní výzkumné poznatky	51
	ABSTRAKT.....	52
	ABSTRACT	53

Úvod

Závěrečnou práci trestná činnost mladistvých a její příčiny jsem si vybrala z důvodu, že je toto téma v dnešní době velmi diskutabilní a také velice závažné. Je mi hodně blízké, jelikož i já jsem patřila ještě nedávno do této skupiny lidí. Současná mládež už není co bývala. Kriminalita a brutalita dětí v dnešní době neúprosně stoupá a společnost to vnímá jako zásadní problém dnešní doby.

Na začátku práce vymezuji základní pojmy, dále pak historický vývoj této trestné činnosti, řízení ve věcech mladistvých, charakteristiku mladistvých pachatelů, druhy trestné činnosti, její příčiny a preventivní opatření.

V odborné literatuře je toto téma zastoupeno v široké míře. Nejvíce jsem využívala publikaci od spisovatele J. Chmelíka, tento autor popisuje trestnou činnost mladistvých velmi výstižně. A také publikaci kriminalita mládeže od autorů Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V., kteří v knize navrhuji ve velké míře prevenci proti této kriminalitě.

Cílem mé práce je zpracování a následné zhodnocení trestné činnosti páchané mladistvými, uvedení příčin páchání kriminality mládeže a preventivní opatření k jejímu omezení.

1 Vymezení základních pojmů

Základní pojmy jsou voleny z pohledu významu věku pro trestní řízení a pro trestní odpovědnost. Pro srovnání jsou uvedeny i pojmy občanskoprávní nebo pojmy významné z pohledu kriminologického.

Zletilý, zletilost, jsou základní pojmy jak z hlediska občanskoprávního, tak z hlediska trestně-právního. Vyjadřuje způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práva a brát na sebe povinnosti. Zletilosti nabývá občan dovršením 18. let věku. Před dovršením tohoto věku se zletilosti nabývá též uzavřením manželství. Nabytá zletilost před dovršením 18. let se neztrácí ani nezaniká dnem zániku manželství ani prohlášením manželství za neplatné. Nabytí zletilosti uzavřením manželství je z pohledu trestního práva irelevantní.

Nezletilý je obsahově i významově opakem zletilosti. Nezletilý je fyzická osoba která nedovršila 18. let věku nebo nenabyla zletilosti manželstvím. Na časové ose života vyjadřuje období od narození do nabytí zletilosti. s nezletilostí z občanskoprávního hlediska je spojena způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti. Nezletilý však mají způsobilost jen k takovým právním úkonům které jsou povahou přiměřené jejich rozumové vyspělosti a odpovídají jejich věku. Tato způsobilost zaniká smrtí nebo prohlášením fyzické osoby soudem za mrtvou.

Mladiství je pojem trestněprávní. Jsou s ním spojeny počátek trestní odpovědnosti fyzické osoby za spáchaný trestný čin (i přestupek) i zvláštnosti trestní odpovědnosti a trestního řízení proti mladistvým. *Trestní odpovědnost mladistvého začíná v den, který následuje po dni dovršení patnácti let a končí v den dovršení osmnáctého roku života.* Spáchá-li osoba čin jinak trestný v den svých patnáctých narozenin, není trestně odpovědná.

Osoba mladší než 15 let – jde o pojem trestněprávní. z pohledu počítání času v trestním řízení pojem „osoba mladší než 15 let“ vyjadřuje časové údobí, ve kterém fyzická osoba, která před dovršením 15 let spáchala čin jinak trestný, je beztrestná.

Osoba blízká věku mladistvého – jako u předcházejícího vymezení jde o pojem převážně užívaný kriminologií a praxí. v trestním zákonu je užit v ustanovení § 33 písm. b) jako polehčující okolnost při výměře trestu. z pohledu

počítání času vyjadřuje relativně krátké časové údobí mezi 18. a 19. rokem života, ve kterém lze fakultativně, za určitých podmínek, uplatnit zvláštní způsoby řízení proti mladistvému.

Dítě – podle úmluvy o právech dítěte přijaté dne 20. 11. 1989 v New Yorku se dítětem rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud nedosáhla zletilosti dříve (nabytí zletilosti manželstvím). Obecně podle zákona o rodině, jsou za děti považovány osoby mladší 15 let.

Pro ukládání ochranné výchovy je významný **věk 12 let**. Jestliže osoba v době po dovršení dvanácti let a je mladší patnácti let spáchala čin jinak trestný, za který trestní zákon umožňuje uložit výjimečný trest, je beztrestná. Soud ovšem v občanskoprávním řízení takové osobě uloží ochrannou výchovu. Soud tak může učinit též tehdy, k'jestliže je to nutné k zajištění řádné výchovy osoby mladší patnáct let, která spáchala čin, který by jinak byl trestným činem.

Mládež je spojována s různými věkovými kategoriemi v závislosti na předmětu a rozsahu zkoumání jednotlivých vědních oborů (kriminologie, sociologie apod.). Za mládež lze označit fyzické osoby mladší než 18 let.¹

Trestný čin

Je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v zákoně. Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestním činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu. k trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.²

¹ Chmelík, J.: Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha, MV ČR, 1998

² trestní zákon, trestní řád, přestupky, Praha C. H. Beck, 2007 ISBN / EAN 978-80-7179-994-8

2 Fenomenologie kriminality mládeže

Kriminalita mládeže významně ovlivňuje stav a dynamiku kriminality celkové. v celorepublikovém měřítku vykazovala kriminalita mládeže od roku 1956 do roku 1962 pokles, pak až do roku 1971 vzestup, s druhou vlnou vzestupu do roku 1980. v osmdesátých letech byla kriminalita mládeže poměrně stabilní jak v počtu spáchaných skutků (zhruba 34 tisíc trestných činů a přečinů ročně), tak v jejich zhruba patnáctiprocentním podílu na celkové kriminalitě. Počátkem devadesátých let je patrný nárůst podílu kriminality dětí a mladistvých na celkové kriminalitě až přes 20%.

V letech 1989 až 1998 stoupaly počty skutků prekriminality dětí a kriminality mladistvých v České republice až do roku 1996, kdy vyvrcholily. Obdobně do roku 1996 stoupal absolutní počet vyšetřovaných dětí a mladistvých jak v absolutních číslech tak v intenzitě. Index v uvedeném roce dosáhl 58 vyšetřovaných dětí a 293 vyšetřovaných mladistvých na 10.000 osob stejné věkové kategorie. Zanedbatelný nebyl zhruba 20 procentní podíl mládeže do 18 let na kriminalitě i všech známých pachatelích, přičemž děti do 15 let se podílely až osmi procenty.

Závažná je skutečnost, že děti a mladiství pachatelé se dopouštějí sice omezeného (specifického) okruhu trestných činů, ale tam představují podstatnou část jejich pachatelů.

Závažný problém recidivy vyšetřovaných dětí do 15 let věku a stíhaných mladistvých. Výrazný je i podíl vícekrát trestaných mladistvých. Stále časté jsou případy kdy mladiství v krátké době po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody opětovně recidivují.

Kriminalita mládeže a zejména mladistvých recidivistů se koncentruje především do velkých měst a průmyslových aglomerací. Tradičně nejvyšší absolutní i relativní počty stíhaných osob vykazuje, Severomoravský a Severočeský region.

Vedle problému recidivy je ve velkých městech prekriminalita dětí a kriminalita mladistvých spjata se skupinovou trestnou činností, alkoholismem a nealkoholovou toxikomanií. Kriminální činnost dětí a mladistvých je páchána ve dvojicích zhruba ve třiceti procentech a ve skupinách ve dvaceti procentech všech

případů. Varovným signálem je výskyt alkoholu a jiných toxických látek u stále nižších věkových kategorií.

Každoročně je zaznamenáváno do zdravotnické evidence několik set nových toxikomanů stále nižších věkových kategorií. Mírně se zvyšuje počet trestných činů spáchaných mládeží v souvislosti s nealkoholovou toxikomanií, kde dosud převažuje nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů, většinou v souběhu s šířením toxikomanie.

U kriminality mládeže převažuje *kriminalita okolnostní – situační*. Je u ní předpokládána větší objasněnost oproti kriminalitě dospělých, neboť pro tuto kategorii pachatelů je typická nedostatečná plánovitost přípravy deliktu. Mladí pachatelé se dopouštějí trestné činnosti většinou bez promyšlené dlouhodobější přípravy, o čemž svědčí často nevhodná místa spáchání trestného činu se spoustou tam zanechaných stop. Kriminalitu mládeže provází impulsivnost jednání. Většinou se pachatelé spáchaným trestným činem chtějí prosadit a získat uznání ve skupině vrstevníků. Chtějí si tak potvrdit svoje schopnosti a zažít dobrodružství.

Současné aspekty kriminality mládeže lze shrnout následovně:

- děti a mladiství pachatelé se sice dopouštějí omezeného okruhu trestné činnosti, zejména majetkové, ale v tomto omezeném okruhu představují podstatnou část jejich pachatelů;
- Přibývá pachatelů z řad dětí;
- Útoky proti životu, zdraví, svobodě a lidské důstojnosti jsou prováděny se zvyšující se brutalitou;
- Pohnutky ke spáchání trestných činů a následky s nimi spojené jsou společensky závažné;
- Vysokou společenskou nebezpečnost vykazují skutky spáchané mládeží ve skupinách, ve velkých městech;
- Věková hranice z řad mládeže se snižuje.³

³ Zapletal, J. a kol. Kriminologie. Díl II. – Zvláštní část. Praha, PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-003-7

**Indexy známých stíhaných, obžalovaných a odsouzených
mladistvých pachatelů v České republice v letech 1989 – 1997 na 10 000
obyvatel**

ROK	STÍHANÍ	OBŽALOVANÍ	ODSOUZENÍ
1989	110	94	83
1990	103	58	38
1991	126	99	63
1992	143	118	75
1993	187	151	96
1994	209	166	115
1995	233	181	122
1996	293	229	131
1997	280	217	140

3 Historický vývoj

Do 19. století se s mladistvými pachateli zacházelo v podstatě stejně jako s dospělými. Normy chování dospělých se uplatňovali i na děti, které ještě nemají rozvinuté logické myšlenkové operace. Podléhaly stejným trestním sankcím, byli vězněni ve stejných ústavech.

Od 19. století se pod vlivem evropských pedagogů pozdní renesance, včetně Komenského, ale především osvícenců počalo uznávat, že normy chování dospělých nelze uplatňovat na děti, neboť mezi dětmi a dospělými je nejen rozdíl v tělesné výšce, ale zejména ve stupni rozumové a mravní vyspělosti. Od té doby se obecně uznává, že míra trestní odpovědnosti nemá být stejná u nezletilých (zpravidla do 18 let) jako u zletilých, i když za obdobných okolností dopustili stejného trestného činu. v trestní spravedlnosti mládeže počal být **preferován cíl výchovný před ochranou společnosti.**

Priorita výchovy se stala společnou i následně vzniklým modelům zacházení s delikventní mládeží. Základními se staly dva: **model sociálně-opatrovnický a model justiční.**

Koncept prvního vychází z přesvědčení, že trestní činnost dětí souvisí se sociálními, ekonomickými a psychickými problémy dítěte, které jednostranný zásah státu v podobě trestu nevyřeší. Paternalisticky dává širší prostor pro neformální postup mimo sféru trestní justice. Rozhodování o způsobu výchovného působení přenechává především na sociálních pracovnících, ale i vyškolených policistech.

Naopak druhý model, justiční chápe trestnou činnost jako záležitost jeho individuální volby a proto jej volá k odpovědnosti. Klade důraz, aby jeho jednání bylo řádně vyšetřeno a projednáno v rámci formálního trestního řízení.

Oba modely předpokládaly vyjmutí problematiky delikventní mládeže z obecných trestněprávních předpisů a postupů uplatňovaných vůči dospělým pachatelům. Rovněž oba modely předpokládali zřízení zvláštního soudu mládeže, který disponoval jak pravomocí trestněprávní, tak i pravomocí civilněprávní. První

takové soudy vznikaly na přelomu 19. a 20. století (Německo 1908, Rakousko 1909).

Na cestě vývoje trestní odpovědnosti mládeže tedy prvním krokem bylo uznání rozdílu v trestní odpovědnosti (Včetně stanovení počátku trestní odpovědnosti), druhým zavedení rozdílu v zacházení a třetím ustanovení speciálního soudnictví nad mládeží.⁴

4 Řízení ve věcech mladistvých § 290

§ 291 Obhajoba mladistvého

Mladiství musí mít od zahájení trestního stíhání státního obhájce.

§ 291 Právní úprava řízení

Řízení v trestních věcech mladistvých upravuje zvláštní zákon. Pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, postupuje se podle zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád.

§ 293 Vazba mladistvého

I když jsou tu vazební důvody podle § 67, smí být mladiství vzat do vazby jedině tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak

Řízení před soudem

§294

Předseda senátu dá opis obžaloby doručit též orgánu pověřenému péčí o mládež.

§295

Vyžaduje-li to prospěch mladistvého, může příslušný soud postoupit věc soudu, v jehož obvodě mladistvý bydlí, nebo soudu, u něhož z jiných důvodů je

⁴ Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V., Kriminalita mládeže, Praha, PA ČR, 1. vydání, 2001. ISBN 80-7251-070-3

konání trestního řízení se zřetelem na zájmy mladistvého nejúčelnější. Nesouhlasí-li soud, jemuž byla věc postoupena, s takovým postoupením věci, rozhodne o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu, který je nejbližší společně nadřízen jemu a soudu, jenž mu věc postoupil.

§296

Společné řízení proti mladistvému a osobě starší než 18 let lze konat jen výjimečně, je-li to nutné pro všestranné a objektivní objasnění věci nebo jsou-li pro to jiné důležité důvody.

§297

1) Nejde-li o řízení proti uprchlému, nelze hlavní líčení konat v nepřítomnosti mladistvého, který v době jeho konání nedosáhl věku osmnácti let.

2) o hlavním líčení a veřejném zasedání je třeba vyrozumět též orgán pověřený péčí o mládež. Státní zástupce musí být i při veřejném zasedání vždy přítomen.

3) Při hlavním líčení a veřejném zasedání proti mladistvému

a) soud vyloučí veřejnost také tehdy, jestliže je to na prospěch mladistvého,

b) předseda senátu může mladistvému přikázat, aby se při některé části hlavního líčení nebo veřejného zasedání vzdálil z jednací síně, je-li obava, že by tato část jednání mohla na jeho mravní vývoj působit nepříznivě. Po návratu mladistvého do jednací síně mu sdělí podstatný obsah jednání konaného za jeho nepřítomnosti, aby se k němu mohl vyjádřit,

c) zástupce orgánu pověřeného péčí o mládež má právo činit návrhy a dávat vyslychaným otázky. Slovo k závěrečné řeči mu přísluší po mladistvém.

§ 298 Oznamování rozhodnutí

1) Opis rozsudku se doručí vždy též orgánu pověřenému péčí o mládež.

2) Nebyl-li zástupce orgánu pověřeného péčí o mládež přítomen při vyhlášení usnesení, proti němuž je přípustná stížnost nebo jímž bylo trestní stíhání zastaveno nebo přerušeno anebo věc postoupena, doručí se orgánu pověřenému péčí o mládež opis tohoto usnesení.

§299 Osoby oprávněné podat opravné prostředky

1) Opravné prostředky ve prospěch mladistvého může podat, a to i proti jeho vůli, též orgán pověřený péčí o mládež. Lhůta k podání opravného prostředku mu běží samostatně.

2) Stížnost ve prospěch mladistvého mohou podat též jeho příbuzní v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, manžel a druh. Lhůta k podání stížnosti jim končí tímž dnem jako mladistvému.

§300 Uložení ochranné výchovy

1) Nejde-li o případ kdy soud rozhodnutí o ochranné výchově vyhradil podle § 230 odst. 2, (jestliže soud potřebuje k rozhodnutí o ochranném opatření provést ještě další dokazování, které nemůže být provedeno ihned, vyhradí rozhodnutí o ochranném opatření veřejnému zasedání), může ji uložit ve veřejném zasedání, jen navrhne-li to státní zástupce.

2) proti rozhodnutí o ochranné výchově je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.⁵

5 Trestná činnost mládeže

Struktura trestné činnosti mládeže doznala v posledních letech významných změn a to zejména v posunu ke kvalifikovaným a závažnějším formám páčání. Struktura trestné činnosti mládeže a samostatný způsob páčání jsou ovlivňovány vývojovými prvky osobnosti, existencí kriminogenních faktorů, schopností mladého člověka negativní jevy rozpoznat a eliminovat. Některé jevy (faktory) jsou pro

⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ISBN 80-86244-37-7

mladého člověka na rozdíl od dospělého nepřekonatelné, podřizuje se jim a ve spojení s vhodnými podmínkami vedou ke spáchání různých kriminálních deliktů. Struktura trestné činnosti mládeže je do určité míry odlišná od trestné činnosti dospělých a dalšími kriminogenními faktory.

Zvláštnosti způsobu páchaní trestné činnosti mládeže lze charakterizovat takto:

- výběr předmětu útoku je určován rozdílným hodnotovým systémem mládeže,
- trestná činnost je obvykle páchána skupinově s nízkou úrovní organizace,
- obvykle schází příprava ke spáchání trestné činnosti, pokud je trestná činnost připravována, úroveň přípravy je povrchní, nedokonalá,
- chování mladistvých delikventů se vyznačuje neúměrnou brutalitou, projevující se např. zbytečnou devastací okolí a předmětů,
- nevýhoda mladistvého pachatele spočívající v nedostatku věku, fyzické síly apod. je nahrazován neúměrnými prostředky k překonání překážky a cíle,
- kriminální delikty jsou často páhány pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek, které posilují odvahu i agresivitu,
- při recidivě trestné činnosti mladiství pachatelé volí stejný způsob spáchání a své konání z předchozí trestné činnosti opakují. Vzniká tak charakteristický soubor opakovaného konání,
- alibi si zajišťují u svých kamarádů, nebo v partě, obvykle však až po spáchání trestné činnosti,
- o připravované trestné činnosti se obvykle svěřují svým kamarádům, nebo členům party,
- obvykle schází snaha utajovat spáchání trestného činu
- předmětem zájmu jsou obvykle předměty, které momentálně potřebují
- rozhodování a jednání je spíše emotivní než racionální.⁶

⁶ Chmelík, J.: Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha, MV ČR, 1998

5.1 Charakteristika mladistvých pachatelů

Pro kriminalistickou charakteristiku trestných činů páchaných mladistvými pachateli jsou informačně velmi hodnotné poznatky o typických rysech osobnosti mladistvých pachatelů. Ty se rozhodujícím způsobem odrážejí ve způsobech spáchání a je nutno je vzít v úvahu i při způsobu a metodách vyšetřování činu v rámci metodiky vyšetřování.

Delikvence mladistvých bývá ve značné míře odrazem rodinného prostředí a výchovy. Mladiství pachatelé pocházejí jak z funkčních, tak i (a to převážně) dysfunkčních rodin. Příčinou může být přísná – represivní výchova, která ve svém důsledku vyhání děti z domova, ale i dobré materiální prostředí u rodin, kdy není na osobní péči o děti čas, alkoholismus, trestná činnost rodičů apod.

Poruchy chování mladistvých pachatelů se objevují již v průběhu školní docházky (např. neukázněnost, lhaní, záškoláctví, agresivita, vandalství). Značné procento mladistvých pachatelů má snížený nebo průměrný intelekt, navštěvovali zvláštní školu nebo nedokončili školu základní, v učebním poměru vykazují přestupky v chování, špatnou pracovní morálku a fluktuací. Je pro ně charakteristická předčasná a nevybíravá sexualita a promiskuita.

Při zkoumání osobnostních psychických charakteristik jsou u mladistvých pachatelů zjišťovány poruchy v oblasti emocí, jako je labilita, citová otupělost, citové strádání. Typická je impulsivnost a časté jednání v afektu. Vůle a snažení jsou orientovány na málo hodnotné a snadno dostupné cíle, nebo na cíle společensky nepřijatelné. v jejich interakci s okolím chybí často jakékoliv morální zábrany.

Uvedené rysy mladistvých pachatelů je třeba chápat jen jako nejčastěji zastoupené a zobecněné. Kategorie mladistvých pachatelů je nestejnorodá a nehomogenní a zahrnuje v sobě jak výskyt jedinců, kteří se s trestnou činností setkávají poprvé, tak i výskyt zkušených recidivistů a vůdců delikventních part.⁷

⁷ Konrád, Z., Porada, V.: Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů, Praha, TRIVIS, 1996

5.2 Charakteristika trestné činnosti dětí a mládeže

Početně nejvýznamnější skupinu tvoří mladiství pachatelé, kteří se dopouštějí majetkové trestné činnosti, především trestného činu krádeže podle § 247 trestního zákona. Majetková trestná činnost páchaná mladistvými se zásadně neodlišuje od trestné činnosti páchané mladistvými pachateli. Jde zejména o vloupání do automobilů, restaurací, prodejen, domů, chat, garáží, kanceláří apod. v objektech jsou odcizovány různé předměty, finanční částky, šperky, elektronika, jízdní kola, alkohol, cigarety, potraviny apod. s majetkovou trestnou činností je bezprostředně spojeno páchání i trestných činů porušování domovní svobody podle § 238 trestního zákona a poškozování cizí věci podle § 257 trestního zákona.

Další výraznou skupinou trestných činů páchaných mladistvými pachateli jsou trestné činy jejichž charakteristickým prvkem je násilí a které jsou namířeny proti životu a zdraví osob nebo svobodě a lidské důstojnosti. Jedná se zejména o trestné činy vraždy podle ustanovení § 219, ublížení na zdraví podle § 221 a 222 trestního zákona, loupež podle § 234 trestního zákona, vydírání podle § 235 trestního zákona, ale i výtržnictví podle § 202 trestního zákona, omezování osobní svobody podle § 231 trestního zákona, a pohlavní zneužívání podle § 242 trestního zákona

U trestných činů obecně nebezpečných se jedná především o trestné činy, které souvisí s nedovolenou výrobou a držením omamných a psychotropních látek a jedů a s jejím šířením (§§ 187, 187a, 188 a 188a trestního zákona), u trestných činů hrubě narušujících občanské soužití a pak jde o trestné činy, jimiž pachatelé útočí na některý národ, jeho jazyk nebo některou rasu nebo vyznání. (§§ 196 a 198a trestního zákona), k nimž lze přiřadit trestné činy proti lidskosti (§§ 260 a 261 trestního zákona)

U pachatelů věkové kategorie do 15 let je shodné, že nejfrekventovanějšími trestnými činy jsou trestný čin krádež podle § 247 trestního zákona poškozování cizí věci podle § 257 trestního zákona, porušování domovní svobody podle § 238 trestního zákona, následující pak trestné činy ublížení na zdraví podle § 221 trestního zákona, a trestný čin vydírání podle § 235 trestního zákona, trestný čin

výtržnictví podle § 202 trestního zákona, loupeže podle § 234 trestního zákona, a trestný čin pohlavního zneužívání podle § 242 trestního zákona⁸

6 Drogová trestná činnost

6.1 Drogová scéna

Drogy nelítostně zasáhly v plné své nebezpečnosti i Českou republiku. Konzumace drog rok od roku rapidně stoupá. Dosud nejrozsáhlejší průzkum mezi českou mládeží přinesl alarmující výsledky. Třetina mladistvých ve věku 15 – 19 let přiznala, že drogy již experimentálně konzumovala, z toho více jak 13% mladých lidí konzumuje drogy pravidelně. Věková hranice osob, které s drogou začínají experimentovat, se výrazně snižuje a v současné době není výjimkou, že jsou drogy prodávány a užívány dětmi základních škol. o české drogové scéně se začíná otevřeně hovořit od roku 1989, kdy došlo v oblasti drogové kriminality k velmi prudkému a vzestupnému vývoji. Tento trend se projevil i v masivním nárůstu prodeje OPL na nelegálním trhu. Současná situace v České republice v oblasti drogové kriminality je plně srovnatelná se situací v zemích, kde drogová scéna měla oproti České republice náskok několika desetiletí. v současné době v České republice již funguje plně rozvinutá drogová scéna. Přes Českou republiku tranzitují dodávky heroinu z blízkého východu, dodávky kokainu z Latinské Ameriky, dodávky kanabinoidů z blízkého a středního východu i z Afriky. ČR je však i cílovou stanicí pro všechny druhy OPLL s výjimkou cracku. Česká republika je také velmi široce zapojena do obchodu, ale i do nelegální výroby drog, do nelegální

⁸ Chmelík, J.: Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha, MV ČR, 1998

výroby a obchodu s prekursory, do praní špinavých peněz získaných obchodem s drogami.⁹

6.2 Typová kriminalistická charakteristika drogové činnosti

Návyk na používání drog přináší pro jednotlivce i celou společnost řadu problémů, která se vesměs projevují negativně v životě celé společnosti. u jedinců dochází k těžkým zdravotním postižením psychického i fyzického charakteru, jako jsou například nejrůznější psychické poruchy a onemocnění, poškození funkcí jater, ledvin, srdce, ale i pohlavních orgánů. s používáním drog roste i kriminalita, a to jak kriminalita ve vztahu k nedovolené činnosti s drogami, tak i kriminalita páchaná pod vlivem drog. Počty evidovaných toxikomanů stoupají, stoupá i počet řešených trestných činů.¹⁰

6.3 Trestná činnost pod vlivem návykových látek

Osoby pod vlivem alkoholu a drog se trestné činnosti dopouštějí mnohem častěji, a to zejména trestné činnosti násilného charakteru.

Specifickou a velmi významnou oblastí jsou dopravní nehody a pracovní i jiné úrazy způsobené osobou pod vlivem alkoholu nebo drog. Např. riziko dopravní nehody se pronikavě zvyšuje i v případě malých dávek alkoholu, a to i když nejsou zřejmé zjevné známky opilosti. Stejně tak vykouření jediné cigarety drogy z konopí může ovlivnit schopnost řízení až na 24 hodin.

⁹ Chmelfík, J. a kol. Drogová kriminalita. Policie ČR, Praha, Úřad vyšetřování pro Českou republiku, 1990

¹⁰ Konrád, Z., Porada, V.: Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů, Praha, TRIVIS, 1996

Velmi závažná bývá násilná trestná činnost pod vlivem alkoholu a drog s aktivní účastí závislé osoby.¹¹

Trestné činy páchané pod vlivem drog jsou různorodé. Důsledky konzumu drog se promítají do celé řady kriminálních a asociálních jevů, mezi které patří např. šíření pohlavních nemocí, ublížení na zdraví, násilná, majetková a sexuální trestná činnost a další. Opominout nelze ani trestnou činnost šíření toxikomanie podle § 188a tr. zákona. Trestná činnost páchaná pod vlivem drog vede i k získávání dalších drog nebo prostředků k jejich získání. Dochází tak ke krádežím vloupáním do nemocnic, lékáren, farmaceutických výroben a dalších podobných zařízení, dochází k trestným činům loupeže, omezování osobní svobody a dalším.¹²

Návykové látky včetně alkoholu jsou poměrně drahé a navíc snižují produktivitu práce a tedy i schopnost peníze si vydělat poctivě. Například cena gramu heroinu se pohybuje kolem 1000 Kč, což pro osobu s pokročilejší závislostí představuje zhruba denní dávku. Většina osob závislých na heroinu si proto opatřuje prostředky na drogu nelegálně.

Na druhé straně může být v některých případech trestná činnost a následné problémy se zákonem dobrou příležitostí k tomu, aby na závislého byl vyvinut zvýšený tlak s cílem přimět ho za pomoci rodiny k léčbě. Zvláště důležité je to zejména u dospívajících.¹³

6.4 Prevence drogové kriminality

Dlouhodobým cílem prevence šíření drog je vytvořit takové společenské klima, které podporuje zdravý životní styl, odmítá drogy, klade důraz na včasnou prevenci s léčbou. Způsob jak účinně zabránit rychlému zneužívání drog, musí být založen na kombinaci aktivit a opatření povahy jak sociální, tak represivní. Za klíčovou oblast je zde považována prevence **primární**, která zahrnuje aktivity

¹¹ Nešpor, K., Dvořák, V.: Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami. Praha, TRIVIS, 1998, ISBN 80-90-2283-9-9

¹² Konrád, Z., Porada, V.: Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů, Praha, TRIVIS, 1996

¹³ Nešpor, K., Dvořák, V.: Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami. Praha, TRIVIS, 1998, ISBN 80-90-2283-9-9

zabraňující vzniku drogového problému s důrazem na snížení zájmu mladých lidí o návykové látky. Do účinné primární prevence musí být zapojeny státní i nestátní organizace, odborná i široká veřejnost, sdělovací prostředky a v neposlední řadě škola a rodina, kde se především vytváří základy hodnotového systému mladých lidí a tedy i jejich postoje k drogám. Prevence *sekundární* má za úkol včasné zachycení problému a terapeutické zabezpečení, zatímco prevence *terciární* směřuje ke snižování negativních důsledků toxikomanie.

K základním opatřením pro **snižování nabídky** patří:

- vytváření legislativních nástrojů k ochraně společnosti před různými formami trestné činnosti související s drogami a před průnikem zisků z této trestné činnosti do legální ekonomiky a veřejného života
- kontrola nezákonného organizovaného obchodu s drogami v ČR i v rámci zahraniční spolupráce, realizovaná především Národní protidrogovou centrálou
- potlačování pouliční dostupnosti drog zajišťované službou kriminální policie ve spolupráci s ostatními službami PČR
- kontrola zákonného zacházení s omamnými a psychotropními látkami a prekursory, kterou zabezpečuje Inspektorát omamných a psychotropních látek.

K harmonizaci postupů při potírání drogové kriminality je vytvořena ze zástupců ministerstva vnitra, spravedlnosti a financí společná pracovní skupina.

Zabezpečení těchto náročných úkolů vyžaduje nejen zvyšování počtu odborně vyškolených celních a policejních pracovníků a dalších specialistů, ale i kvalitní technické vybavení specializovaných pracovišť. Znamená to i další rozvíjení spolupráce s drogovými úřady Organizace spojených národů, s Interpolem, Europolem, Evropským celním střediskem pro koordinaci a výměnu informací se specializovanými policejními službami na základě uzavřených dohod. Zajištění

úkolů v této oblasti spočívá tedy především na decisiční sféře a na realizaci vládou ČR a zainteresovanými resorty.

Preventivní opatření, která realizuje především sociální sféra směřují k **omezování poptávky**. Tato opatření zahrnují v oblasti **primární prevence** vytváření preventivních programů určených jednak celé populaci, jednak rizikovým skupinám populace jakými jsou například mládež, nezaměstnaní a další. Všechna školská zařízení např. mají za úkol realizovat tzv. "Minimální preventivní program", vycházející z Usnesení vlády ČR č. 111/98 o Koncepci a programu protidrogové politiky vlády ČR na léta 1998 – 2000. Na každé škole je tak zahájen dlouhodobý komplexní primární program jehož cílem je zvýšit odolnost dětí vůči drogám a jiným sociálně patologickým jevům.

Těžištěm **sekundární prevence** je zavádění programů včasné intervence a vytváření efektivního systému léčebně-resocializační péče o postižené skupiny i jednotlivce (léčebně-kontaktní centra, K-centra, detoxifikační centra, terapeutické komunity a další). Vzhledem k nárůstu šíření drog v mladé populaci je rovněž aktuálním úkolem zvýšit dostupnost poradenské služby pro mládež i rodiče a zabezpečit urychleně dostatečný počet lůžek v léčebnách pro mládež. Pro včasnou intervenci je též důležitá práce tzv. streetworkerů (sociálních asistentů), kteří navštěvují místa, kde se scházejí lidé užívající drogy, pokoušejí se s nimi navázat kontakt a poskytnout jim pomoc nebo radu.

Terciární prevence je zaměřena především na minimalizaci zdravotních a sociálních následků užívání drog a k uplatňování alternativních trestů k trestu odnětí svobody pro pachatele závislé na drogách. Významné místo zde přísluší i probační službě, která má nezastupitelnou úlohu v případě dohledu nad problémovými uživateli drog a závislými osobami s podmíněným trestem odnětí svobody s dohledem nebo v rámci využití institutu upuštění od potrestání s dohledem.

Koordinaci činností všech státních i nestátních subjektů zapojených do realizace vládní protidrogové politiky zajišťuje **Meziresortní protidrogová komise**, jejíž činnost řídí předseda vlády ČR. Její program je uplatňován na dvou úrovních. Na úrovni **centrální** působí vláda ČR a věcně příslušná ministerstva,

zatímco na úrovni **místní** působí vyšší územně správní celky, okresní a magistrátní úřady, v jejichž působnosti rozvíjejí činnost též protidrogové komise. Pro zabezpečení koordinace a metodického řízení protidrogových koordinátorů okresních a magistrátních úřadů vytváří Meziresortní protidrogová komise stálou radu koordinátorů. MPK spolupracuje též s experty v různých oblastech protidrogového působení, Vládním výborem pro prevenci kriminality, odbornými společnostmi a nestátními organizacemi.¹⁴

7 Majetková trestná činnost

Trestné činy proti majetku, představují převážnou část celkové kriminality, jsou vymezeny v IX. hlavě zvláštní části trestního zákona.

Do první skupiny řadíme trestné činy, pro něž je charakteristickou pohnutkou ziskovost a směřující k obohacení pachatele. k nim náleží zejména krádež podle § 247 trestního zákona, zpronevěra podle § 248 trestního zákona, podvod podle § 250 trestního zákona podle § 253 trestního zákona.

Druhou skupinu trestných činů, spočívajících zejména v úmyslném poškozování cizího majetku, k jejichž naplnění pachatel zpravidla není veden úmyslem obohatit se, reprezentují především trestné činy porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 trestního zákona, poškozování cizí věci podle § 257 trestního zákona, zneužívání vlastnictví podle § 258 trestního zákona a další.

Třetí skupinu pak představuje podílnictví, kde pachatel využívá trestné činnosti páchané jinou osobou. Toto ustanovení bylo, s cílem umožnit postih tzv. "praní špinavých peněz", novelizací trestního zákona č. 429/1991 Sb. rozšířeno o § 251a trestního zákona.

¹⁴ Zapletal, J. a kol. Kriminologie. Díl II. – Zvláštní část. Praha, PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-003-7

Z hlediska struktury je typickým a nejfrekventovanějším majetkovým trestným činem *krádež* spočívající podle § 247 trestního zákona v přisvojení si cizí věci tím, že se jí pachatel zmocní:

- a) způsobí tak škodu nikoliv nepatrnou
- b) čin spáchá vloupáním
- c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí
- d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě nebo
- e) byl za takový čin v posledních dvou letech potrestán

Nejčastěji v České Republice dochází ke *krádežím vloupáním* do bytů a víkendových chat, do obchodů a výkladních skříní, do restaurací a jídelen a kiosků. Dále pak do ubytovacích objektů, objektů se starožitnostmi a do jiných kulturních objektů.

Pokud jde o *krádeže prosté*, pak je třeba hovořit především o krádežích dvoustopých motorových vozidel, zvláště luxusnějších, věcí z aut, ale i o krádežích jízdních kol, starožitností.¹⁵

v závislosti na věku pachatele je patrná jistá diferenciacie v předmětu zájmů, v náročnosti způsobu páčání i ve stupni organizovanosti při páčání krádeží. Pro tuto diferencovanost je typický přesun k páčání kvalifikované majetkové trestné činnosti s určitými, i když nedokonalými, prvky přípravy organizovanosti.

U majetkové trestné činnosti, zejména u krádeží, narůstá podíl pachatelů mladších 15 let, kteří se dopouštějí převážně kapesných krádeží. u této skupiny pachatelů se způsob provedení krádeží vyznačuje jednoduchostí. Spáchání krádeže nevyžaduje žádné odborné znalosti nebo zvláštní dovednosti. Pachatele věkové kategorie mezi 15.-16. lety na místě zanechávají často větší hodnoty než které odcizí. Zvláštní skupinu pachatelů v této věkové kategorii patří cizincům, převážně dětem z Rumunska, které jsou v zahraničí najímány u jejich rodičů za účelem

¹⁵ Zapletal, J. a kol. Kriminologie. Díl II. – Zvláštní část. Praha, PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-003-7

páchání kapesních krádeží v České Republice. Značný podíl majetkové trestné činnosti páchané mládeží tvoří kapesní krádeže.¹⁶

Nejčastěji odcizované věci- počet případů

cennosti	finanční hotovost	věci z auta	mobilní telefon	Osobní auto	Kovy a sběr	Drobnosti bez ceny	Jízdní kolo
101	100	78	70	38	31	31	23

7.1 Prevence majetkové kriminality

Východiskem pro omezování majetkové kriminality jsou preventivní opatření v sociální oblasti řešené globálně, mající obecně preventivní dopad, tzn. že tyto preventivní aktivity mají své opodstatnění i pro další oblasti kriminality. *Sociální oblast* představuje souhrn nejširšího preventivního působení na jedince a skupiny dosud nenarušených osob formou vytváření sociální a ekonomické stability, umožňující zdravý rozvoj společnosti. Proto by důraz v naší společnosti měl být kladen především na vybudování fungující struktury státních a mocenských orgánů, založené na principech demokracie a ochrany práv a svobod občanů a jejich majetku a na zkvalitněné legislativní činnosti, vytvářející solidní základ pro regulaci všech oblastí společnosti formou práva. s tím souvisí i nutnost konsolidace orgánů trestního řízení a především policie, zvýšení jejich prestiže a vytvoření atmosféry důvěry občanů k těmto orgánům a nutnost iniciovat občanskou aktivitu a ochotu ke spolupráci, neboť prevence, má-li být účinná, musí se stát věcí celé společnosti. Obecně platí že sociální politika by měla být především zaměřena na děti a mládež počínaje výchovou v rodině, jež je považována, spolu s dobrým vlivem školy a mimoškolních aktivit za klíčový prvek formování mladé generace a její hodnotové

¹⁶ Chmelík, J.: Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha, MV ČR, 1998

orientace a tím i za důležitý činitel především při předcházení majetkové kriminalitě.

Souhrn opatření k prevenci kriminality, přijatý na 8. kongresu OSN o prevenci zločinnosti a zacházení s pachateli, doporučuje mj. výchovu k rodičovství, plánování rodičovství, poradenství zaměřené na výchovu dětí, různé předškolní programy, zaměřené na děti ze sociálně nebo ekonomicky problémových rodin apod., čímž by se do určité míry podařilo snížit objem delikventního chování v pozdějším věku.¹⁷

8 Násilná trestná činnost

Násilná trestná činnost, pokud je spáchána mladistvým pachatelem, bývá doprovázena vysokým stupněm brutality. Ve struktuře pachatelů je evidentní snižování věkové hranice tak, že násilnou trestnou činností páchají i osoby mladší 15 let. Dalšími charakteristickými znaky páchání násilné trestné činnosti mládeží jsou vliv alkoholu, skupinové páchání (jen výjimečně se násilné trestné činnosti dopouštějí mladiství osamoceně), anonymita party (uvedený znak je typický zejména pro trestný čin rvačky). Pachatelé, podpoření ostatními členy party, jsou agresivnější, než kdyby vystupovali samostatně. Násilné jednání přerůstá v některých případech až v hromadné ničení zařízení objektů a brutální napadání kolemjdoucích. Jednání mladistvých pachatelů v takových případech má znaky podobné davovému efektu. Pro brutalitu mládeže je dále typické, že těmito projevy je obvykle kompenzován nedostatek fyzické síly, zejména použitím různých zbraní. *Zbraní* v tomto smyslu je chápáno vše co může činit útok důraznějším. Zbraň je tedy chápána v širším slova smyslu.

Vyhrožování poškozenému – napadenému dalším násilím s cílem jej zastrašit, aby neučinil oznámení a policii je dalším typickým znakem násilné trestné činnosti páchané mládeží. Nejčastěji páchanými trestnými činy násilné povahy jsou

¹⁷ Zapletal, J. a kol. Kriminologie. Díl II. – Zvláštní část. Praha, PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-003-7

ublížení na zdraví a rvačka. Výjimečnými však nejsou ani vraždy, u pachatelů kolem 18 let i loupeže.¹⁸

Jako dominující charakteristiky osobnosti pachatelů převážně části vražd se jeví nízká úroveň jejich vzdělání a kvalifikace spjatá s extrémně primitivním myšlením s nedostatkem sebekontroly potřebné pro společenské soužití. Výrazná je zde úloha alkoholu, a to jednak jako činitele způsobujícího jednorázovou intoxikaci, jednak působícího trvalejší změny v organismu. u pachatelů vražd se též často uplatňují psychopatologické fenomény, které ztěžují náležitou adaptaci vůči okolnímu sociálnímu prostředí a usnadňují působení negativních situačních vlivů.¹⁹

Velmi častým trestným činem, kterého se mladiství pachatelé dopouštějí, je **ublížení na zdraví** podle §§ 221, 222 tr. zák. Za ublížení na zdraví je pokládán stav (onemocnění, poranění), který je porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí, které znesnadňuje výkon obvyklé činnosti nebo má jiný vliv na obvyklý způsob života poškozeného, a který zpravidla vyžaduje lékařské ošetření.

Pro dokazování násilní trestné činnosti páchané mládeží platí obdobné postupy jako u dospělých pachatelů.

Za obtížně prokazatelný však lze označit **trestný čin rvačky** (§ 225 odst. 1 tr.zák.), zejména pokud jde o subjektivní stránku. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo:

1) úmyslně ohrozí život nebo zdraví jiného tím, že se zúčastní rvačky,

2) přísnějším trestem bude pachatel potrestán, je-li při činu uvedeném v odst. 1 jinému způsobena těžká újma na zdraví nebo smrt.

Rvačka je charakteristická **vzájemným napadáním nejméně 3 osob**, přičemž u pachatelů se **střídá útok s protiútokem**. Jednání účastníků rvačky je přitom takové intenzity, že se vzájemně ohrožují na zdraví nebo na životech.

U rvačky bývá zpravidla problematické posoudit, zda některý z účastníků rvačky nejednal v nutné obraně (§ 13 tr. zák.). Rozdíl mezi nutnou obranou, tedy činem jinak trestným, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útokem na zájem

¹⁸ Chmelík, J.: Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha, MV ČR, 1998

¹⁹ Zapletal, J. a kol. Kriminologie. Díl II. – Zvláštní část. Praha, PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-003-7

chráněný tímto zákonem, a rvačkou spočívá v tom, že nutná obrana předpokládá rozdělení osob, které se střetli, na dvě strany.²⁰

8.1 Etiologie násilné kriminality

Příčiny násilí ve společnosti jsou mnohočetné. Násilí je podmíněno sociálně, kulturně, ekonomicky, politicky, psychologicky a fyziologicky. Škoda působících kriminogenních faktorů, odlišných u tzv. domácího násilí na jedné straně a pouliční kriminality na straně druhé, u trestných činů pramenících z interpersonálních konfliktů oproti činům motivovaným ziskovostí apod., je velmi pestrá. S určitým zjednodušením lze vyčlenit dvě nejdůležitější skupiny výchozích etiologických činitelů.

- a) **Vliv rodiny v níž dítě vyrůstá** (orientační rodiny). Agresivní chování je především naučené, tj. vyplývá z napodobování. Pokud orientační rodina selhává ve vštěpování nenásilných hodnot dětem, je pravděpodobné, že tyto děti zvolí v dospělosti násilný způsob jednání.

Nežádka lze sledovat souvislost páchaných trestných činů s deviantní hodnotovou orientací pachatelů ve směru řešení konfliktů prostřednictvím násilí. Násilné modely chování rodičů, charakterizované mimo jiné častými a přísnými tělesnými tresty, se přenášejí na děti. V této souvislosti se někdy hovoří o subkultuře násilí.

- b) **Normy chování platné ve společnosti jako celku.** v závislosti na tom, jak společnost hodnotí násilí, dopřává prestiž chování násilnému nebo definuje násilí jako legitimní či funkční chování, se také rozvíjejí hodnoty jednotlivce.

²⁰ Chmelík, J.: Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha, MV ČR, 1998

Současně je uznáván význam řady dalších činitelů, jako jsou:

- ekonomická nerovnost
- otázky spojené s kulturní desintegrací
- postoje rasové nerovnosti
- určité biologické a osobnostní faktory
- abúzus návykových látek, zejména alkoholu
- některé formy duševních chorob
- vliv masmédií²¹

Násilná kriminalita je častěji záležitostí pachatelů s neukončeným základním vzděláním, nezřídka ze zvláštních škol. Významným spouštěčem trestné činnosti mladistvých bývá nuda a nestrukturovaný volný čas spojené s potřebou odreagovat se formou adrenalinových aktivit, často překračujících hranu zákona.²²

8.2 Prevence násilné kriminality

Možnosti prevence násilné kriminality jsou poněkud omezenější nežli je tomu např. u kriminality majetkové. Je to dáno jednak charakteristickými zvláštnostmi pachatelů násilných trestných činů (z nemalé části jde o osoby s nízkou inteligencí, podprůměrným vzděláním, s psychopatickými rysy osobnosti), jednak skutečností, že valná část násilných trestných činů není předem plánována (mají spíše spontánní povahu a nezřídka jsou páčány pod bezprostředním vlivem alkoholu). Pachatele lze ovšem rozdělit na disociální (u nichž hraje u spáchání trestného činu rozhodující roli příznivá kriminogenní situace), asociální (situace je využity, ale rozhodující roly nehraje) a antisociální (situace je spíše navozená).

²¹ Zapletal, J. a kol. Kriminologie. Díl II. – Zvláštní část. Praha, PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-003-7

²² Holas, J., Večerka, K., Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha

Základní cesty prevence násilné kriminality tak spočívají zejména ve sféře prevence sociální. Patří sem především opatření obecnější povahy, jako je zvyšování vzdělanosti a kulturnosti, vytváření návyku na užitečné využívání volného času, zlepšování sociálního klimatu v institucích, potírání alkoholismu. Poslední ze zmíněných opatření má v prevenci násilné kriminality obzvláštní důležitost, neboť podnapilost pachatele nebo oběti bezprostředně ovlivňuje vznik konfliktů mezi pachatelem a obětí a odstraňuje zábrany vůči společensky škodlivým rozhodnutím. Kriminogenním faktorem jsou také patologické změny vyvolané v organismu systematickým nadměrným užíváním alkoholu, kdy dochází nezdánlivě ke vzniku primitivních či neadekvátních reakcí nebo k zdánlivě nepochopitelnému násilnému jednání pachatele. S určitým zjednodušením lze říci, že prevence násilné kriminality je proto do značné míry totožná s bojem proti alkoholismu a jiným toxikomaniím. Jde o předcházení nadměrnému návykovému požívání alkoholu, ale také o rychlé zásahy vůči osobám, které se v opilosti pohybují na veřejně dostupných místech. Další možnosti jsou skryty v důsledné ochraně osobnosti, občanského soužití a veřejného pořádku již před méně závažnými útoky.

V obecné poloze je třeba rovněž zdůraznit potřebu všemožně zabránit rozvoji procesů učení násilí a prosazovat cesty smírného regulování konfliktů: týká se to rodiny, školy, skupin vrstevníků, sousedů, pracovních skupin, skupin volného času, ale i samotného státu (prosazování vědomí, že v demokracii je výměna názorů myslitelná pouze argumentací, nikoliv za použití násilí).

Násilná kriminalita je výrazně záležitostí nižších věkových kategorií, přičemž jí často předchází antisociální činnost, ve věku nižším, nežli je hranice trestní odpovědnosti. Proto se prevence musí zaměřit na depistáž ohrožených rodin, případně lokalit, a na intenzivní výchovnou péči o mládež, zvláště tam, kde rodinné prostředí není garantem řádné výchovy.

Výchovné selhání rodiny se pak promítá i do plnění požadavků obsažených v roly žáka, případně studenta. Může mít důsledky ještě závažnější, projevující se v kriminálním chování dítěte. Velmi výraznou roly zde může sehrát škola, především prostřednictvím výchovných poradců, kteří řeší nejen vzdělávací problémy a profesionální orientaci žáků, ale i jejich výchovné problémy, za spolupráce s rodiči a odborníky pedagogicko-psychologických poraden. Je třeba uvést, že škola prioritně řeší výchovné problémy spojené se vzdělávacím procesem

a pedagogicko-psychologické poradny svojí personální kapacitou nemohou vždy včas uspokojit požadavky rodičů a učitelů.²³

9 Rasově motivovaná trestná činnost

Rasově motivovaná trestná činnost, jako jedna z forem extremismu, je další, v současné době typickou formou trestné činnosti páchané mládeží.

1) **Společensky nebezpečné jednání.** Teorie trestního práva hmotného rozlišuje tzv. typovou nebezpečnost trestního jednání, která u rasově motivované trestné činnosti je nepochybně vysoká, protože útočí na samostatnou podstatu společenských vztahů v demokratické společnosti, na základní práva a svobody občana.

2) **Verbální, grafické nebo brachiální útoky** jsou typické formy páchaní rasově motivované trestné činnosti.

3) **Zaručená práva a svobody rasově, etnicky, národnostně nebo nábožensky odlišných občanů** jsou charakteristickým objektem, na který pachatel útočí.

4) **Motivem jednání je rasová, národnostní, nebo náboženská zášť** vyjádřena zejména v obsahu chování, jednání, způsobu provedení a následku jednání.

5) **Protiprávnost jednání.** Za rasově motivovanou trestnou činnost jsou zpravidla označena jednání, která naplňují znaky základní skutkové podstaty trestných činů:

- násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci podle § 196 trestního zákona,

²³ Zapletal, J. a kol. Kriminologie. Díl II. – Zvláštní část. Praha, PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-003-7

- hanobení národa, rasy a přesvědčení podle § 198 trestního zákona,
- podněcování k národnostním a rasové nenávisti podle §198a trestního zákona,
- podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občanů podle § 260, § 261 trestního zákona,
- omezování svobody vyznání podle § 236 trestního zákona,
- vražda (§ 219 odst. 1, odst. 2 písm. b, § 222 odst. 1, odst. 2 písm. b trestního zákona),
- vydírání (§ 235 odst. 1, odst. 2 písm. f trestního zákona),
- poškozování cizí věci (§ 257 odst. 1, odst. 2 písm.b trestního zákona).

9.1 Právní kvalifikace rasově motivované trestné činnosti a potlačování práv a svobod občanů.

Společným znakem této skupiny trestních jednání je porušování jednoho ze základních lidských práv a svobod občana, a to je rovnost lidí bez rozdílu národnosti, jazyka, rasy, politického přesvědčení a náboženství, vyjádřené v čl. 1 až 4 Listiny základních práv a svobod.

Společným objektem trestných činů postihujících rasově motivovaná jednání jsou práva a svobody občanů, jejich rovnoprávnost a zachování vzájemných vztahů bez ohledu na národnostní, rasovou, nebo náboženskou příslušnost.²⁴

²⁴ Chmelík, J.: Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha, MV ČR, 199

Podíl pachatelů podle trestné činnosti

Majetková tr.čin.	Násilná tr.čin.	výtržnictví	drogy	mravnostní
77,9 %	22,2 %	8,7 %	3,1 %	1,5 %

10 218/2003 Sb. - zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon

ze dne 25. června 2003

o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

ČÁST PRVNÍ

OBEČNÁ USTANOVENÍ

§ 1

10.1 Účel zákona a jeho vztah k jiným zákonům

(1) Tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.

(2) Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páchání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem

a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů.

(3) Pokud tento zákon nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil 18 rok věku obecných právních předpisů.

§ 4

10.2 Výkon soudnictví ve věcech mládeže

Soudnictví ve věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let vykonávají soudy pro mládež.

HLAVA II

MLADISTVÍ

Díl 1

10.3 Trestní odpovědnost mladistvých

§ 5

Odpovědnost mladistvého

(1) Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

(2) Dopustí-li se mladiství uvedený v odstavci 1 činu jinak trestného nebo není-li z jiných zákonných důvodů trestně odpovědný, lze vůči němu použít obdobně postupů a opatření uplatňovaných podle tohoto zákona u dětí mladších patnácti let.

§ 6

3.10.1 Provinění

(1) Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá proviněním.

(2) Čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně, není proviněním, jestliže je spáchan mladistvým a stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost je malý.

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, platí pro posouzení provinění spáchaného mladistvým trestní zákon.

Díl 3

10.4 Opatření ukládaná mladistvým

§ 9

Účel opatření

(1) Účelem opatření proti mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.

§ 10

10.5 Druhy opatření

(1) Mladistvému lze uložit pouze tato opatření:

- a) výchovná opatření
- b) ochranná opatření a
- c) trestní opatření

Díl 4

5.10.1 Výchovná opatření

§ 15

Ukládání a druhy výchovných opatření

(1) Při upuštění od trestního opatření nebo podmíněném upuštění od trestního opatření mohou být k dosažení účelu tohoto zákona uložena mladistvému výchovná opatření. Dovoluje-li to jejich povaha, je možné použít vůči mladistvému výchovného opatření i vedle uloženého ochranného nebo trestního opatření nebo v souvislosti se zvláštními způsoby řízení. Výchovná opatření lze uložit nejdéle na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo

podmíněného odložení peněžitého opatření, jsou-li ukládána samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, lze je uložit nejdéle na dobu tří let.

(2) Výchovnými opatřeními jsou

- a) dohled probačního úředníka
- b) probační program
- c) výchovné povinnosti
- d) výchovná omezení
- e) napomenutí s výstrahou

Díl 5

5.10.2 Ochranná opatření

§ 21

Druhy ochranných opatření

(1) Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, zabránění věci a ochranná výchova. Jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými.

Díl 6

5.10.3 Trestní opatření

§ 24

Druhy trestních opatření

(1) Za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit pouze tato opatření:

- a) obecně prospěšné práce,
- b) peněžité opatření,
- c) peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d) propadnutí věci,

- e) zákaz činnosti,
- f) vyhoštění,
- g) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu,
- h) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- i) odnětí svobody nepodmíněně.

(2) trestní opatření uložené podle tohoto zákona v návaznosti na trestní zákon musí vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého; výkonem trestního opatření nesmí být ponížena lidská důstojnost.²⁵

11 Příčiny kriminality mládeže

Jako příčiny značného rozšíření sociálně patologických jevů mezi mládeží jsou uváděny nově negativní změny v rodině, ale i liberalizace přístupu společnosti k drogám, prostituci, žebrání, potulce, příživnictví, hráčství, různým sektám, k pornografii, ale i sexu, nelegálnímu vydělávání peněz atd.²⁶

11.1 Dědičnost

Z hlediska dědičnosti jsou lidské individuální charakteristiky a lidské chování prozkoumány mnohem méně než vlivy zevního prostředí (rodina a jiné skupiny)²⁷

²⁵ 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

²⁶ Marešová, A. Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh opatření k omezení jejich vzniku. 1. vydání, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997.

²⁷ Matoušek, O., Kroftová, a. Mládež a delikvence, Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2

Delikvence je chování, které je podmíněno velice komplexně. Dědičnost je jedním z mnoha faktorů, které na ně mají vliv.

Genetická dispozice může být zodpovědná např. za sníženou sebekontrolu či za hyperaktivitu. Tyto vlohy však sami o sobě nevedou k delikventnímu jednání. Genetická vloha je zvyšuje pravděpodobnost, že na chování budou mít vliv další činitelé, bez nichž by se delikventní jednání neuskutečnilo. Genetická vloha zvyšuje práh pro působení činitelů vlivu prostředí.²⁸

11.2 Konstituce

Z konstitučních faktorů, které v žádném případě nelze považovat za příčinu sociálně patologických jevů, ale za určité predisponující faktory, je nutno uvést syndrom hyperaktivity, vrozené osobnostní dispozice a sníženou úroveň rozumových schopností.

11.3 Rodina

Rodina je považována za jednoho z hlavních činitelů, který svým selháváním umožňuje kriminální chování dětí. Rodina není ale neměnná instituce, její funkce se v novodobé historii významně proměňují. v posledních letech stoupá počet rodin, v nichž o dítě pečuje jen jeden z rodičů, roste počet nemanželských dětí, stoupá počet rozvodů.²⁹

Děti vychovávané jen jedním rodičem (většinou to jsou matky) mají obvykle o něco horší výsledky ve škole, více zdravotních a psychických problémů a také více střetů se zákonem než děti, které vyrůstají s oběma rodiči. Těžkosti, s kterými se současná rodina potýká při plnění svých výchovných funkcí, jsou spojeny s celou řadou dalších faktorů (málo dětí v rodině, snížení potřeb zapojit děti do domácích prací, oslabení kontroly učení a volného času, rozdíly mezi fyzickou, psychickou

²⁸ Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V., Kriminalita mládeže, Praha, PA ČR, 1. vydání, 2001. ISBN 80-7251-070-3

²⁹ Marešová, A. Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh opatření k omezení jejich vzniku. 1. vydání, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997.

a sociální zralostí apod.) Životní standart dnešních dětí je relativně vysoký. Bývá to zejména tam, kde rodiče se často snaží nahradit dětem v materiální oblasti to, o co je ochuzují, když na ně nemají čas. a tak často děti zavalené drahými hračkami, elektronickými výrobky, vysokým kapesným, citově strádají.³⁰

Základní právní úprava rodiny a péče o mládež, pokud má vztah k trestnímu právu, je obsažena zejména v zákoně o rodině č. 94/1963 Sb.

Objektem jsou některé zájmy vyplývající ze zásad rodinného práva (§ 210), a výchova mladého člověka v řádného občana³¹

Zvláštní kategorií jsou děti vychovávané v kolektivních institučních zařízeních. Tyto deprivované děti mají oslabenou schopnost navazovat vztahy, mají oslabený smysl pro "mimoústavní realitu". Jejich delikventní jednání může být následkem jejich adaptace na život v ústavu a menší schopnosti adaptace na vnější život.

Rodinné prostředí přestupníků zákona bývá charakterizováno jako chladné, s minimem rodičovského zájmu o děti. Rodiče jsou charakterizováni jako pasivní či odmítaví, nemají zájem o potřeby dítěte. v rodinách delikventně se chovajících adolescentů se rodiče též málo starají o **vytvoření zábran v asociálním chování dětí**. Též tvrdá disciplína zahrnující **agresivní chování** rodičů k dítěti je častější v rodinách, kde se děti chovají delikventně. Důležitý je i **dohled**, kdy rodiče by měli být informováni o tom, co dítě dělá ve volném čase.³²

Hlavní příčiny rodinných poruch se dělí na:

- **objektivní:** na vůli rodičů nezávislé (nezaměstnanost, invalidita, nemoc, úmrtí);

³⁰ Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V., Kriminalita mládeže, Praha, PA ČR, 1. vydání, 2001. ISBN 80-7251-070-3

³¹ Kuchta, J., Trestní právo hmotné, zvláštní část, Brno 1994, ISBN 80 – 210 – 1027 - 4

³² Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V., Kriminalita mládeže, Praha, PA ČR, 1. vydání, 2001. ISBN 80-7251-070-3

- **subjektivní:** na vůli rodičů závislé (neochota pečovat o dítě, neochota přijmout společenské normy, nezralost, neschopnost se se zvláštními situacemi);
- **smíšené.**³³

11.4 Škola

Nepříznivé podmínky ve škole, konflikty mezi dítětem a učitelem, nepřizpůsobení se kolektivu dětí mohou vést ke školnímu selhání, k nechuti ke škole a mohou se projevit poruchami chování ve smyslu úniku např. záškoláctvím, lhaním, alkoholem, delikvencí apod.

11.5 Volný čas

Značné změny doznal i **způsob života** a možnosti vytvářet sociální vztahy mimo rodinu. o přízeň mladých lidí usilují různé sekty, náboženství, masmédia, party, hudební a jiné skupiny. Mládež je snadnou kořistí pro provozovatele automatů, dealerů drog, sexuálních služeb apod.

Zvládání obtížných životních situací pomocí skupiny vrstevníků nebo jinou skupinou nabývá výraznějších rozměrů. Je to i jeden z důvodů rozšíření skupinové kriminality mládeže.

11.6 Masmedia

O vlivu médií, zejména televize, na socializaci dnešních dětí a mládeže nemůže být pochyb. Sledování televize dětmi má stále vzrůstající trend, významně u nich klesá zájem o četbu novin, knih, o návštěvy výstav, divadel, galerií a také o aktivní sportování. Stoupá návštěvnost diskoték a sledování televize. Televize může mít i vliv integrační (velké množství diváků sleduje stejné pořady), ale i dezintegrační (sledování zla, násilí). Televize je pak jako nejmocnější medium velice nebezpečná. Mladí lidé u nás např. sledují nejvíce televizní stanici NOVA,

³³ Lovasová, L. Rodinné vztahy, Vzdělávací institut ochrany dětí, Praha, 2006, ISBN 80-86991-66-0

jejíž socializační působení je nejškodlivější (zobrazování násilí a jeho zlehčování, vulgární zobrazování sexu, agresivita zaměřená proti některým náboženským, politickým, sociálním, etnickým či jiným skupinám) a je špatným příkladem pro psychický, morální a sociální vývoj dětí a mladistvých. Televizní násilí oslabuje citlivost na násilí, s nímž se člověk setkává v reálném světě.³⁴

11.7 Drogy

V souvislosti se zneužíváním drog dochází také k různým projevům delikvence. Některé z nich (krádeže, falšování receptů, odcizení zdravotnických razítek, vloupání do lékáren) je možno považovat za poměrně jisté známky zneužívání drog pachateli, jiné (prostitute, vandalismus, některé majetkové trestné činy, pohlavní znásilnění a zneužití, výtržnictví) jsou nespecifické, avšak u osob zneužívajících drogy jsou častější.³⁵

11.8 Alkohol

Negativní působení alkoholu na chování člověka se často dostává do fáze, kdy již překračuje společenskou hranici tolerance a přivede člověka až k trestné činnosti, a to nejen nedbalostního charakteru, ale často právě k úmyslné trestné činnosti majetkové, mravnostní, násilné a další. Vážný problém představuje alkohol v dopravě. Zneužívání alkoholu je příčinou též velkého množství dopravních nehod silničních.³⁶

³⁴ Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V., Kriminalita mládeže, Praha, PA ČR, 1. vydání, 2001. ISBN 80-7251-070-3

³⁵ Urban, E., Mládež a drogy, Praha, Ústav zdravotní výchovy, 1997

³⁶ Zapletal, J. a kol. Kriminologie. Díl II. – Zvláštní část. Praha, PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-003-7

12 Primární, sekundární, terciární prevence

12.1 Primární prevence

Je zaměřena na široké pozitivní ovlivňování hodnotové orientace dětí od nejnižšího věku až po mladé dospělé. Opatření se realizuje jak v makrostruktuře, mezostruktuře, tak i mikrostruktuře společnosti. Zahrnuje výchovné, vzdělávací, osvětové a poradenské aktivity, při čemž obzvláštní pozornost je věnována pozitivním aktivitám zaměřeným na volný čas.

12.2 Sekundární prevence

Se zabývá těmi rizikovými dětmi a mladistvými, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachatelé trestné činnosti nebo jsou ohroženi sociálně patologickými jevy (především drogovou závislostí, záškoláctvím, gamblerstvím, vandalismem, extremismem, nezaměstnaností). Při zjišťování problémových situací u mladých lidí má nezastupitelné místo škola. Preventivní opatření zasahují často do sféry volného času. Prevence je však zaměřena i na rizikové faktory, které jsou v sociálním prostředí a ve vztazích, ve kterých děti žijí.

12.3 Terciární prevence

Je předcházením kriminální recidivě. Orientuje se tedy na ty mladé lidi, kteří se již dopustili trestné činnosti a na ty, kteří se již v minulosti stali oběti trestných činů. Spočívá v zajištění co nejrychlejší odborné pomoci. Spočívá v eliminaci recidivy kriminality i sociálně negativního jednání (šikany, prostituce, záškoláctví,

útěků z domova) a resocializaci kriminálně narušených mladých osob (vzdělání, pomoc při získávání pracovního uplatnění a bydlení, rodinným poradenstvím).³⁷

13 Navržení preventivních opatření

Problematika **drog** se z velké části týká dnešní mládeže. Záleží hlavně na rodičích jak se k tomuto problému postaví a jakým způsobem se budou se snažit chránit své děti před tímto nebezpečím. Myslím si, že rodiče by jim měli poskytnout dostatek lásky, sdílet s nimi jejich radosti a úspěchy, ale i problémy, věnovat jim maximální pozornost a čas. Rodiče by se měli s touto problematikou podrobněji seznámit. Měli by se snažit je o drogách co nejvíce informovat, aby si uvědomili jaké můžou nastat následky po jejich konzumaci. Bylo by dobré, kdyby navštívili besedu nebo přednášku na toto téma. Důležitá je vzájemná komunikace a důvěra. Rodiče by měli být také pozitivním příkladem pro své děti.

Jak už jsem se již zmiňovala, **rodina** je považována za jednoho z hlavních činitelů, který svým selháním vede ke zvýšené delikvenci dětí. Rodiče by měli ke svým dětem být laskavý a zároveň přísný a důsledný. Přísnost by se neměla přehánět, ale měla by se stanovit určitá pravidla a dbát na jejich dodržování. Měli by se zajímat, co dělají ve volném čase, co je trápí, jestli nemají nějaké problémy. Pokud ano, snažit se je s nimi řešit. Problémy mohou nastat, pokud se narodí nechtěné dítě, nebo si jej pořídí příliš mladí partneři, kteří nejsou schopni zvládat výchovu. Proto by měli počkat s početím dítěte až když se cítí být zralí založit rodinu a udržovat trvalý citový partnerský vztah. Rozvod nemá na dítě dobrý vliv, ale bohužel v dnešní době je téměř pravidlem, že se každé druhé manželství rozpadne. Pokud k tomu dojde a dítě je svěřeno do péče jednoho z rodičů, měl by se ten druhý ho snažit vídat co nejvíce a nezanedbávat výchovu.

³⁷ Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V., Kriminalita mládeže, Praha, PA ČR, 1. vydání, 2001. ISBN 80-7251-070-3

Další příčinou kriminálního chování dětí je **škola**. Učitelé by měli mít větší respekt u žáků, ale zároveň se snažit mít s nimi dobrý vztah. Měli by dbát na dodržování školního řádu, což se týká kouření, alkoholu, drog a důkladně kontrolovat docházku. Děti by ve škole měli získat motivaci k dalšímu studiu. Bylo by dobré, aby škola spolupracovala co nejvíce s rodinou. Bohužel je často vidět jak děti školou povinné, jakmile projdou dveřmi školy sáhnou po cigaretě či alkoholu. Jsou známi i případy kdy dealeri drog nabízejí své zboží přímo před školou. Podle mého názoru by i blízké okolí škol mělo být více sledováno, protože většina rodičů je v dobu, kdy dětem končí školní den v zaměstnání.

V této době tráví děti více času u televize a počítačů, což jim neprospívá. Někteří z nich si vytvářejí svůj virtuální svět místo reálného. Bylo by dobré postavit více sportovních areálů a sportovních hřišť a motivovat děti aby tam trávily svůj **volný čas**. Co se týče heren a diskoték, měl by se klást velký důraz na to, aby tam neměla možnost vstupu mládež mladší 18 let. Pro tuto skupinu by bylo vhodné zřídit klubové zábavy, protože i oni se rádi baví a poslouchají muziku.

Televize u dětí posiluje agresivitu nevhodnými filmy, plnými násilí. Myslím si, že tyto filmy by se měli vysílat ve večerních hodinách jen pro dospělé. Je ale samozřejmě opět na rodičích, aby posoudili vhodnost vysílaného pořadu pro jejich potomky. Také by bylo dobré aby již na vyšších stupních základních škol byl alespoň obecně učit vyučován předmět mediální výchova. Já sama jsem se s tímto předmětem ve škole setkala a naučil mě využívat **média** ke svému prospěchu.

Co se týče **alkoholu**, je pro děti a mladistvé více nebezpečný než pro dospělé. Tito v podnapilém stavu páchají více kriminality a ohrožují svoje zdraví. Je nutné důsledně dodržovat zákon, který zakazuje prodávat alkoholické nápoje dětem a mladistvím a toto co nejvíce kontrolovat. Tento problém se týká nejenom restaurací, barů a diskoték, ale obchodů s potravinami.

14 Závěr

Je pravda, že jedním z nejvážnějších problémů v dnešní společnosti v boji s kriminalitou je trestná činnost mládeže. Myslím si, že základem boje s touto trestnou činností je hlavně výchova v rodině. Rodina se musí snažit vychovat plně hodnotného člověka. Dále je důležité zapojení státních institucí a vůbec celé společnosti. Vždyť mládež je naše budoucí generace. Může se stát každému, že se v životě dostane do potíží. Pak je hlavní snažit se jej napravit a zařadit opět do společnosti. V budoucnu by se prevenci mohla věnovat ještě větší pozornost, naše společnost sice vynakládá určité prostředky na výchovu mládeže, ale i tak se stále potýkáme s velkým společenským problémem. Další prostředky vložené na zmírnění této problematiky by se společností s jistotou v budoucnu vrátily ve formě klidného spoluzití.

Seznam literatury

1. Chmelík, J.: Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha, MV ČR, 1998
2. Zapletal, J. a kol. Kriminologie. Díl II. – Zvláštní část. Praha, PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-003-7
3. Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V., Kriminalita mládeže, Praha, PA ČR, 1. vydání, 2001. ISBN 80-7251-070-3
4. Chmelík, J. a kol. Drogová kriminalita. Policie ČR, Praha, Úřad vyšetřování pro Českou republiku, 1990
5. Nešpor, K., Dvořák, V.: Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami. Praha, TRIVIS, 1998, ISBN 80-90-2283-9-9
6. Holas, J., Večerka, K., Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha
7. Marešová, A. Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh opatření k omezení jejich vzniku. 1. vydání, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997.
8. Trestní zákon, trestní řád, přestupky, Praha C. H. Beck, 2007 ISBN / EAN 978-80-7179-994-8
9. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ISBN 80-86244-37-7

- 10.** Zákon 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

- 11.** Matoušek, O., Kroftová, a. Mládež a delikvence, Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2

- 12.** Kuchta, J., Trestní právo hmotné, zvláštní část, Brno 1994, ISBN 80 – 210 – 1027 – 4

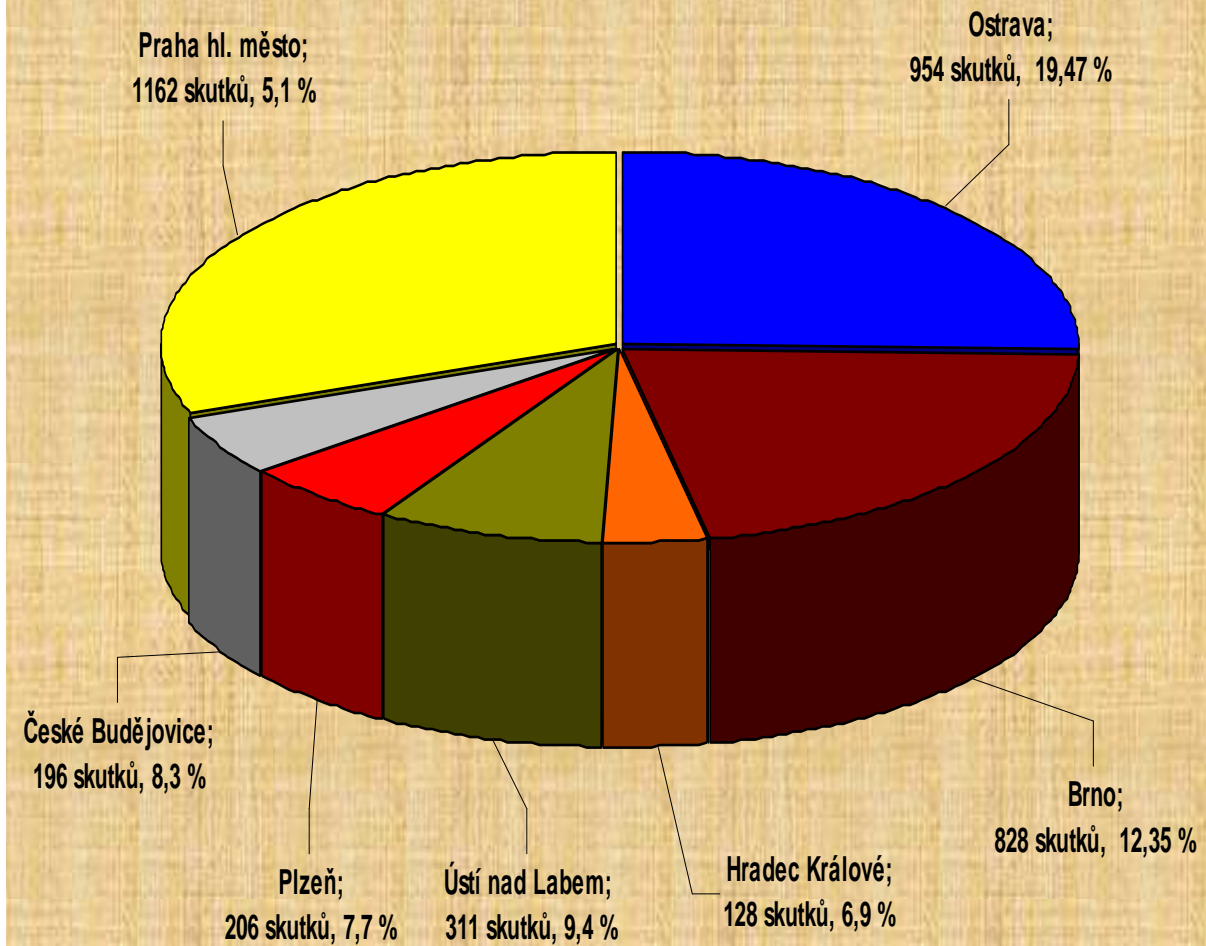
- 13.** Lovasová, L. Rodinné vztahy, Vzdělávací institut ochrany dětí, Praha, 2006, ISBN 80-86991-66-0

- 14.** Urban, E., Mládež a drogy, Praha, Ústav zdravotní výchovy, 1997

- 15.** Konrád, Z., Porada, V.: Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů, Praha, TRIVIS, 1996

Přílohy

Podíl mládeže na objasněné trestné činnosti v krajských městech v roce 2003

Policejní prezidium ČR

Kriminalita na osobách ve věku 1 - 15 let

Období: 1.1.2006 - 31.12.2006

KRAJ JIHOČESKÝ

Název	JČ	CB	CK	JH	PE	PI	PT	ST	TA
	Celk	01	02	03	04	05	06	07	08
vraždy - novorozence matkou /§ 220/	1	0	0	0	0	0	0	0	1
únos /§ 216/	1	1	0	0	0	0	0	0	0
loupež /§ 234/	14	7	0	0	0	6	0	1	0
úmyslné ublížení na zdraví /§ 221,222/	14	4	2	1	1	2	1	1	2
nebezpečné vyhrožování /§ 197a/	3	1	0	0	0	0	0	1	1
vydírání /§ 235/	11	2	6	0	0	0	2	1	0
omezov. a zbav. osob. svobody /§§ 231,232/	5	2	1	0	0	0	1	1	0
týrání svěřené osoby /§ 215/	11	4	3	0	0	0	0	1	3
týrání osoby žijící ve společném obydlí /§ 215a/	1	0	0	0	1	0	0	0	0
CELKEM :	61	21	12	1	2	8	4	6	7
znásilnění /§ 241/	7	3	1	0	0	1	0	2	0
pohl. zneužívání v závislosti /§§ 242/2,243/	1	0	0	0	0	0	1	0	0
pohl. zneužívání ostatní /§ 242/	49	7	13	13	5	3	2	3	3
kom.forma sex.zn.ostatní /§ 242/1,3,4/	1	0	0	0	0	0	0	0	1
ostatní pohlavní úchytky /§ 202/	1	0	0	0	0	0	0	0	1
obchodování s lidmi za účelem pohl.styku /§ 232A/	3	0	1	0	2	0	0	0	0
CELKEM :	62	10	15	13	7	4	3	5	5
krádeže - kapesní /§ 247/	6	3	1	0	0	0	0	2	0
krádeže - jiné na osobách /§ 247/	11	10	0	0	0	1	0	0	0
CELKEM :	17	13	1	0	0	1	0	2	0
ohrožení mrav. výchovy mládeže /§ 217/	4	3	0	0	0	1	0	0	0
CELKEM :	4	3	0	0	0	1	0	0	0
ublíž.na zdr. z nedb.-ostatní /§ 223,224,201,201A/	6	1	1	0	0	0	0	3	1
CELKEM :	6	1	1	0	0	0	0	3	1
KRAJ JIHOČESKÝ celkem :	150	48	29	14	9	14	7	16	13

Základní výzkumné poznatky

Celkově analyzovali výzkumníci IKSP ve zvolených okresech trestní případy 484 mladistvých, z nichž bylo 445 mužů (91,9 %), 39 žen (8,1 %). z hlediska věku bylo 152 klientů (32,0 %) v době spáchání trestného činu mladších 16 let, 168 (35,4 %) mladších 17 let a 155 (32,6 %) bylo těsně před dosažením zletilosti, tedy před 18 rokem svého věku.

V době spáchání trestné činnosti byla podstatná část mladistvých provinilců bez zaměstnání a téměř každý pátý byl ještě žákem základní – nebo dvakrát častěji – zvláštní školy. Obecně lze konstatovat, že obžalovaní mladiství mají nejčastěji pouze základní vzdělání.

ABSTRAKT

Havlíčková, L. *Trestná činnost mladistvých a její příčiny: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií o.p.s., 2009. 53 s. Vedoucí bakalářské práce JUDr Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: Trestná činnost, mladistvý pachatel, příčiny kriminality, prevence kriminality

Bakalářská práce se zabývá trestnou činností mladistvých a jejími příčinami. Začátek vymezuje základní pojmy vyskytující se v práci. Dále pak je uveden historický vývoj trestné činnosti mladistvých, řízení ve věcech mladistvých, charakteristika mladistvých pachatelů, druhy trestné činnosti, zákon o soudnictví ve věcech mládeže a opatření ukládána mladistvým. Dále jsou popisovány příčiny a navrženy preventivní opatření jak pokud možno zmírnit páčání této trestné činnosti. V závěru jsou uvedeny statistiky.

ABSTRACT

Havlíčková, L. Juvenile delinquency and its causes: *Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2009. 53 p.
Supervisor: JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Keywords: crime, young offender, the causes of crime, crime prevention

Bachelor's thesis deals with juvenile delinquency and its causes. Start defining the basic concepts found in the work. Furthermore, it is given the historical development of juvenile delinquency, juvenile proceedings, the characteristics of juvenile offenders, types of crime, the law on the judiciary in matters of youth and the measures imposed on juveniles. The following are described the causes and preventive measures to mitigate, if possible, commit the crime. In conclusion, the statistics are given.